

Силабус на вибірккову навчальну дисципліну «Доктрина цивільного процесуального права»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий);

Галузь знань – D Бізнес адміністрування та право;

Спеціальність – D8 «Право»;

Освітньо-професійна програма – «Право»;

Кількість кредитів – 4;

Компонент освітньої програми: вибіркковий;

Мова викладання: українська.

Викладач: **Заборовський Віталій Вікторович**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу, e-mail:

Опис дисципліни

1. Актуальність курсу

Навчальна дисципліна «Доктрина цивільного процесуального права» є важливою складовою професійної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Право», оскільки доктрина цивільного процесуального права становить теоретичну основу розуміння процесуального порядку захисту майнових і особистих немайнових прав та охоронюваних законом інтересів і визначає підходи до тлумачення принципів цивільного судочинства, правового статусу його учасників, інститутів доказування, позову, судових рішень та їх перегляду.

Сучасний розвиток цивільного процесуального права України характеризується наслідками процесуальної реформи, диференціацією цивільного судочинства та розвитком спрощених процедур, запровадженням касаційних фільтрів і інституту малозначних справ, цифровізацією правосуддя та поширенням електронних доказів, а також зростанням ролі практики Європейського суду з прав людини і правових позицій Верховного Суду у забезпеченні права на справедливий суд.

Особливого значення набуває дослідження проблем реалізації принципів верховенства права, пропорційності, процесуальної економії та неприпустимості зловживання процесуальними правами, стандартів доказування, меж цивільної юрисдикції, доступу до апеляційного і касаційного оскарження, а також особливостей здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану.

Доктринальне осмислення зазначених проблем має безпосереднє практичне значення для правильного визначення юрисдикції та підсудності, процесуального статусу учасників справи, розподілу обов'язку доказування, вибору ефективного способу захисту, забезпечення законності та обґрунтованості судових рішень і їх перегляду в апеляційному та касаційному порядку.

Вивчення цієї дисципліни дає можливість аспіранту: розуміти сучасні доктринальні підходи до поняття, предмета та системи цивільного процесуального права; знати зміст і механізми реалізації принципів цивільного судочинства; визначати процесуальний статус суб'єктів цивільних

процесуальних правовідносин; аналізувати проблеми процесуального представництва; розмежовувати цивільну, господарську та адміністративну юрисдикції; застосовувати доктринальні підходи до доказування, зокрема щодо електронних доказів і стандартів доказування; оцінювати ефективність позовної форми захисту та обраного способу захисту; аналізувати вимоги до судових рішень; розуміти особливості спрощених процедур, апеляційного та касаційного провадження; використовувати правові позиції Верховного Суду та практику ЄСПЛ для вирішення складних процесуальних проблем; формулювати обґрунтовані наукові та практичні висновки щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства.

2. Мета та основні завдання дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – опанування аспірантами методології наукових досліджень у сфері цивільного процесуального права, формування системи поглиблених знань з доктрини цивільного процесуального права України, акцентування уваги на складних теоретичних та практичних проблемах цивільних процесуальних правовідносин, а також вироблення навичок аналітичного мислення й застосування доктринальних підходів, процесуального законодавства, міжнародних договорів, практики Верховного Суду та Європейського суду з прав людини у науковій та правозастосовній діяльності.

Завдання:

- поглиблене вивчення поняття, значення та методології доктрини цивільного процесуального права;
- дослідження проблемних питань реалізації принципів цивільного процесу, зокрема верховенства права, змагальності, диспозитивності, пропорційності та процесуальної економії;
- аналіз доктринальних проблем правового статусу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин;
- дослідження процесуального представництва, правового статусу адвоката та шляхів розвитку інституту представництва в цивільному процесі;
- з'ясування проблем визначення цивільної юрисдикції та її розмежування з іншими видами юрисдикції;
- поглиблене вивчення інституту доказування, стандартів доказування та електронних доказів;
- аналіз актуальних проблем позовної форми захисту цивільних прав і вимоги ефективності способу захисту;
- дослідження вимог законності, обґрунтованості та вмотивованості судових рішень;
- вивчення спрощених судових процедур, наказного провадження та інституту малозначних справ;
- аналіз проблем апеляційного і касаційного перегляду судових рішень, зокрема касаційних фільтрів;
- дослідження впливу практики ЄСПЛ на цивільне судочинство України;
- аналіз актуальних правових позицій Верховного Суду та виявлення проблем застосування положень ЦПК України;

- розвиток навичок критичного аналізу доктрини, процесуального законодавства та судової практики;
- формування навичок самостійного наукового дослідження доктринальних проблем цивільного процесуального права та підготовки наукових публікацій.

3. Проблематика, яка буде розглянута у процесі вивчення навчальної дисципліни

Поняття та значення доктрини цивільного процесуального права. Предмет, метод і система цивільного процесуального права. Методологія наукових досліджень у сфері цивільного процесу. Принципи цивільного судочинства та проблеми їх реалізації. Верховенство права, змагальність, диспозитивність, пропорційність і процесуальна економія. Неприпустимість зловживання процесуальними правами.

Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин: актуальні питання теорії та практики. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Учасники справи та інші учасники судового процесу. Сторони, треті особи, заінтересовані особи. Експерт з питань права, спеціаліст, перекладач. Процесуальне представництво та шляхи його розвитку. Правовий статус адвоката в цивільному процесі. Цивільна юрисдикція: поняття, види та критерії розмежування з господарською та адміністративною юрисдикцією. Підсудність.

Актуальні питання інституту доказування в доктрині цивільного процесуального права. Предмет доказування, розподіл обов'язку доказування, стандарти доказування. Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів. Електронні докази та їх дослідження судом. Висновок експерта. Позовна форма захисту цивільних прав. Позов: поняття, елементи, види. Ефективний спосіб захисту права та інтересу. Забезпечення позову. Судові рішення в цивільному процесі: законність, обґрунтованість, вмотивованість. Законна сила судового рішення. Заочне рішення та його перегляд.

Спрощені судові процедури. Спрощене позовне провадження. Наказне провадження. Малозначні справи. Порівняльно-правовий аналіз спрощених процедур в Україні та державах ЄС. Апеляційне провадження: право на апеляційне оскарження, межі перегляду, повноваження суду апеляційної інстанції. Касаційне провадження: доступ до суду касаційної інстанції, касаційні фільтри, забезпечення єдності судової практики. Практика ЄСПЛ щодо доступу до правосуддя та остаточності судових рішень. Проблеми узгодження доктрини цивільного процесуального права, законодавства та судової практики.

4. Після опанування курсу аспірант повинен знати і вміти:

- Знати основні поняття, категорії та доктринальні концепції сучасного цивільного процесуального права;
- Розуміти систему принципів цивільного судочинства та механізми їх реалізації;
- Знати процесуальний статус суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин і проблеми процесуального представництва;

- Визначати цивільну юрисдикцію та підсудність, розмежовувати цивільну, господарську й адміністративну юрисдикції;
- Застосовувати доктринальні підходи до предмета доказування, розподілу обов'язку доказування та оцінки доказів, зокрема електронних;
- Оцінювати ефективність обраного способу захисту та відповідність позовних вимог вимогам процесуального закону;
- Аналізувати судові рішення з позицій законності, обґрунтованості та вмотивованості;
- Розуміти особливості спрощених процедур, апеляційного та касаційного провадження;
- Аналізувати положення ЦПК України у взаємозв'язку з конституційними принципами та стандартами Ради Європи;
- Здійснювати пошук, систематизацію та критичний аналіз наукової літератури, законодавства і судової практики, зокрема з використанням Єдиного державного реєстру судових рішень та бази правових позицій Верховного Суду;
- Аналізувати правові позиції Верховного Суду та рішення ЄСПЛ і оцінювати їх значення для розвитку доктрини цивільного процесуального права;
- Виявляти прогалини, колізії та проблемні положення цивільного процесуального законодавства, формулювати пропозиції щодо їх вирішення;
- Проводити самостійне наукове дослідження доктринальних проблем цивільного процесуального права, презентувати та захищати його результати.

5. Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
4. Андрійцьо В.Д. Теоретичні проблеми доказування в цивільному судочинстві України. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2014. 410 с.
5. Андронов І.В. Судові рішення в цивільному процесі України: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2018. 372 с.
6. Бичкова С.С., Фурса С.Я. Цивільний процес: теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про цивільне судочинство: монографія. Київ: Алерта, 2023. 640 с.
7. Грабовська О.О. Доказування у цивільному процесі України: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 504 с.
8. Заборовський В.В., Бисага Ю.М., Булеца С.Б. Правовий статус адвоката: проблеми теорії та практики: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 650 с.

9. Цивільний процес: підручник / за заг. ред. В.В. Заборовського, С.Б. Булеци, В.Г. Фазикоша, В.П. Феннича. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 932 с.
10. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. Вид. 4-те, перероб. та доп. / за заг. ред. М.М. Ясинка. Київ: Алерта, 2024. 928 с.
11. Чванкін С.А. Доказування у цивільному процесі в епоху інформаційних технологій: монографія. Одеса: Фенікс, 2021. 348 с.
12. Штефан А.С. Механізм доказування: теорія і практика у цивільному судочинстві: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2021. 444 с.

Завідувач кафедри цивільного права та процесу
д.ю.н., професор

Сібілла БУЛЕЦА